

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

תוכן

- א. דאגליד כאהינא סומקא כשרה ... נקלף פסול ... בכולה
- ב. ניקב נקב מפולש במשהו ושאינו מפולש בכאיסר
- ג. נולדו באתרוג סימני טרפה.....
- ד. אתרוג תפוח סרוח כבוש שלוק כושי לבן ומנומר פסול.....
- ה. אתרוג ככדור פסול ... אף התיום.....
- ו. אתרוג הבוסר ... מכשירין.....
- ז. כושי כשר... הא לן והא להו.....
- ח. גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת פסול ... אבל כברייתו כשר ... דעבידא דפי דפי 12
- ט. אתרוג שנקבוחו עכברים ... אין זה הדר ... שאני עכברים דמאיסי ... כאן ביום טוב ראשון כאן ביום טוב שני.....
- י. הדרכה מעשית בקניית אתרוג.....

דרף לו.

א. דאגליד כאהינא סומקא כשרה ... נקלף פסול ... בכולה

שלושה קליפות לאתרוג¹: א. הקליפה העליונה שהיא כמין גליד שקוף מעל האתרוג². ב. הקליפה הירוקה או הצהובה שמתחת לגליד, ויש בה טעם חריף כשאוכלים אותה, והיא עשויה מלזנים קטנים כעין בקבוקים קטנים "לזוי השמן", אשר בכל בקבוק ישנה חומצה ריחנית. ועל כן כששורטים את האתרוג נודף ריח נעים, משום של ידי זה נפצעים הלזנים, והחומצה יוצאת. ג. הקליפה הלבנה, והיא קליפה עבה ונקראת בלשונינו בשר האתרוג. בבשר האתרוג ישנם גרעינים בכמין כים עגול³.

¹ שער הציון סימן תרמח ס"ק כז

² קוטיקולה cuticula

³ וזה נקרא חדרי הזרע שער הציון שם

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

אתרוג שנקלף ממנו הקליפה החיצונית⁴ הדקה שהיא כמיין גליד על האתרוג⁵ המקפת את קליפה העבה, ואין כאן חסרון בגופו של אתרוג כלל, אם נקלף כולו פסול, שכיון שכולו נקלף הולך ומתנוונה ואינו הדור, ואם נשתייר ממנו כל שהוא שלא נקלף כשר, שעל ידי אותו כל שהוא הוא חוזר לבריאותו, ויש אומרים שאינו כשר אלא אם כן נשתייר ממנו כסלע שלא נקלף⁶, ויש לחוש לדבריהם במקום שאפשר.

במה דברים אמורים כשמקום הנקלף הוא שוה במראיתו למראה גוון האתרוג, אבל אם הוא משונה במראיתו ממראה האתרוג אינו כשר, אלא אם כן המקום שנקלף הוא מיעוט האתרוג, ואינו מפוזר בשנים ושלשה מקומות אלא כולו עומד במקום אחד, ואינו עומד בחוטמו של האתרוג אלא מחוטמו ולמטה.

אך אם נשתנה מראיתו בחוטמו למראה שחור או לבן שאינם ממראות אתרוג, או אפילו אינו בחוטמו אך הוא ברובו או בשתי מקומות ברוב היקפו וי"א אפי' במקום אחד, דינו כדין חזית ונקודות שחורות⁷, שהתבאר לעיל דף לה:

אך אם נשתנה למראה כשר כגון חום י"א⁸ שאין לפסלו ובשעת הדחק יש לסמוך ע"ז⁹.

ואם נקלף יותר מהגליד העליון, אפילו לא נשתנה מראיתו ואפילו במקום אחד ונחסר מגוף האתרוג, אפילו משחו, וי"א¹⁰ שדינו כחסר המבואר להלן. וי"א¹¹ שאין דינו כחסר אלא אם נקלף עד לבשר הלבן מעבר לקליפה שבה "לוזי השמן".

⁴ שו"ע ונו"כ תרמח ו

⁵ ולדעות להלן שנקלף הוא עד הבשר הלבן ה"ה בנקלף בקליפה הירוקה שבה לוזי השמן כל שלא נראה הלבן.

⁶ כדין בהמה שנקלף עורה לדיני טריפות.

⁷ מ"ב שם ס"ק כו

⁸ הי"א

⁹ מ"ב שם

¹⁰ השולחן ערוך מיירי בהקליפה העליונה שהיא דק כגליד שאינו מחסרו מגוף האתרוג, כדעת הר"ן, וכן העתיקו האחרונים. ואף דבתשובת הרא"ש שהובא בב"ח לא משמע הכי, אלא אפילו אם ניטל גם קליפה העבה, אם אינו נחסר מבשר האתרוג שהוא הלבן שבו כשר, וכן משמע גם כן מלשון הרא"ש להמעייין, שכתב שלא ניטל מן הלבן כלום, וכן יש לישב גם כן לשון הטור מדכתב ולא ניטל מן הבשר כלום, ועל כרחו דמה שהר"ן קורא קליפה עבה הוא קורא קליפה דקה נגד בשר האתרוג שמבפנים, מכל מקום לדינא צריך לנקוט כדעת הר"ן, וכן משמע לשון הרמב"ם מדכתב שאינו מחסרו, ובאמת כל זה מכוון הבית יוסף במה שכתב אבל הר"ן כתב וכו', וכן דעת הרמב"ם, ולפלא קצת דמלשונו משמע דתשובת הרא"ש סותר להרא"ש גופא, וזה אינו להמעייין. שער הציון שם

¹¹ שו"ע הרב סעי' מ"ו ומ"ז, חי אדם סעי' ה' (וצ"ע ממש"כ בנשמת אדם סק"ה), שפת אמת עמ"ס סוכה ל"ו ע"א ד"ה והנה, חזו"א סי' קמ"ז סק"א וסק"ה ובאורחות רבנו ח"ב עמ' ע"ר שכן נהג לפסוק למעשה הגריי"ק זצ"ל.

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוּבָה

ב. נִיקָב נִקַּב מְפֹלֵשׁ בְּמִשְׁהוֹ וּשְׂאִינוּ מְפֹלֵשׁ בְּנֵאִיסָר

אתרוג שניקב בידי אדם אפילו אם הנקב הוא רחב אלא שאין בו חסרון מגוף האתרוג, כגון שתחב שם יתד עב, וניקב באופן שאינו חסר כלום מן האתרוג. אם אין באורך ורוחב של שטח רוחב הנקב כאורך ורוחב של שטח מטבע הנקרא איסר שהוא קוטר של 19 מ"מ, הרי זה כשר. אך אם יש בו כאיסר י"א¹² שפסול. ויש להחמיר כדבריהם. ולכו"ע אם הנקב הנו טבעי, וכך גדל האתרוג. הגם שיש בו כאיסר האתרוג כשר¹³.

במה דברים אמורים כשאין הנקב מפולש, אבל אם הנקב הוא מפולש מעבר אל עבר שכנגדו, אפילו לא הגיע הנקב לחדרי הזרע שבתוך האתרוג, כגון שניקב בעובי הקליפה העבה מצד זה לצד זה שכנגדו שלא כנגד חדרי הזרע, ואפילו אין ברוחב הנקב אלא משהו ולא חסר כלום מגוף האתרוג הרי זה פסול¹⁴.

אבל אם אין הנקב מפולש מצד זה לצד שכנגדו, י"א שאפילו ניקב כנגד חדרי הזרע ופילוש אורך הנקב עובר כל חדרי הזרע עד סמוך לקצה האתרוג שבצד שכנגדו, וכן אם ניקב האתרוג משני צדדיו עד תוך חדרי הזרע וחדרי הזרע עצמן נשאר מהן קצת שלם, והשלם הזה מפסיק בין הנקבים שמשני צדדיו, כל זה אינו נקרא נקב מפולש.

ויש חולקין על זה ואומרים דכל שהגיע הנקב עד חדרי הזרע, אף על פי שחדרי הזרע ועד השני של האתרוג נשאר שלימים, הרי זה נקרא נקב מפולש¹⁵. ויש להחמיר כסברא זו¹⁶.

¹² ויש חולקין דנקב שאין בו חסרון מגוף האתרוג אינו פוסל כלל ואפילו הוא רחב הרבה יותר מכאיסר. ויש לסמוך על סברא זו בשעת הדחק שאי אפשר למצוא אתרוג אחר ואז מותר לברך על אתרוג זה. שו"ע הרב ומ"ב ס"ק ט ועיין בשער הציון שם יא

¹³ ארבעת המינים למהדרים עמ' שז בשם הגר"ח קניבסקי

¹⁴ ויש חולקין דנקב שאין בו חסרון מגוף האתרוג אינו פוסל כלל ואפילו הוא מפולש ולא חלקו חכמים בין מפולש לשאינו מפולש ובין כאיסר לפחות מכאיסר אלא בנקב שיש בו חסרון מגוף האתרוג שאם יש ברחבו כאיסר פוסל אף על פי שאינו מפולש ואם אין ברחבו כאיסר אינו פוסל אלא אם כן הוא מפולש ויש לסמוך על סברא זו בשעת הדחק שאי אפשר למצוא אתרוג אחר ואז מותר לברך על אתרוג זה. שו"ע הרב ומ"ב ס"ק ט ועיין בשער הציון שם יא

¹⁵ לפי שהקליפה העבה המקפת את חדרי הזרע אינה נחשבת עם חדרי הזרע לדבר אחד, אלא היא נחשבת לדבר בפני עצמו לענין זה וכיון שניקבה כולה מצד אחד הרי זה נקב מפולש.

¹⁶ אבל בשעת הדחק שאי אפשר למצוא אתרוג אחר יש לסמוך על סברא הראשונה ומותר לברך על אתרוג זה.

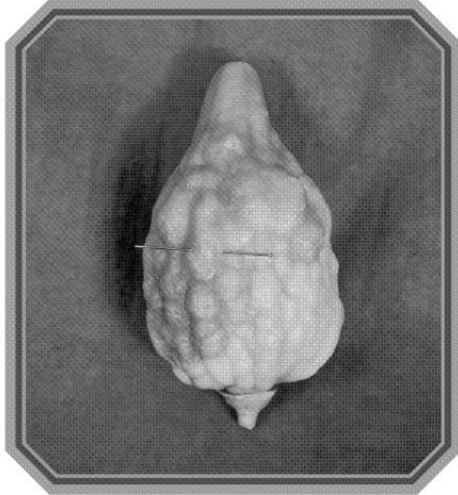
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

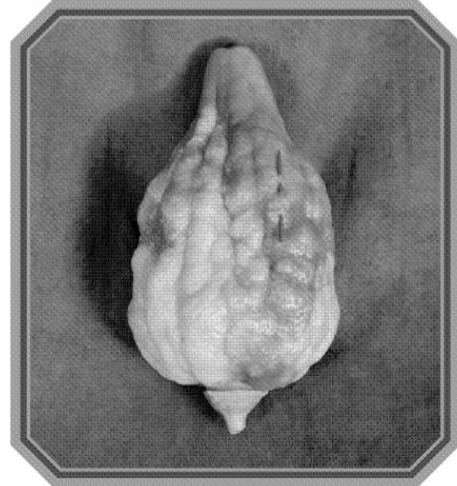
הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

ואם ניקב לאורכו שלא כנגד הגרעינים אלא מן הצד, אפי' ניקב מצד אחד לעד השני, וכן אתרוג שניקב לרוחבו, אבל לא בנגד הגרעינים, אלא באחת הבליטות¹⁷, אין זה נקרא נקב מפולש¹⁸.

אתרוג שניקב בבליטות – אין זה נקב מפולש

אתרוג שניקב לאורכו – אין זה נקב מפולש וכשר

כל זה האמור אינו אלא שאין בו חסרון מגוף האתרוג, אבל אם חסר מגוף האתרוג אפילו משחו, הרי זה פסול. אף על פי שאין הנקב מפולש ואין בו כאיסר. ובשאר הימים הרי זה כשר ולבני חו"ל יש להכשיר ביו"ט שני לברך עליו, כל שאינו מפולש ואינו חסר בכאיסר¹⁹.

כל זה בנקב שנעשה בו לאחר שנתלש אבל נקבים הנעשים בו כשהוא מחובר, כמו שרגילות הוא להעשות בו נקבים ע"י קוצים כשהוא מחובר, ואפילו אם נעשה בידי אדם בעת שהוא מחובר²⁰, נוהגין להכשירו אף על פי שהן נקבים שיש בהן חסרון, לפי שכל נקב שבאה לו בעודו גדל באילן חוזר לבריאותו ע"י שנקרם עליו עור מלמעלה, כיון שהוא עדיין הולך וגדל באילנו. ואף על פי שעל גבי עור זה נשאר גומא וחסרון בגוף האתרוג אין בכך כלום. אבל אם אנו רואים שלא נקרם עליו ויש בנקב חסרון מגוף האתרוג הרי זה פסול, אף על פי שהנקב נעשה בו בעודו באילן ע"י קוצים²¹.

¹⁷ שער הציון שם ז

¹⁸ מ"ב שם ס"ק ג

¹⁹ מ"ב שם ס"ק ח

²⁰ כך מסתברא שהרי ההגלדה מכשירתו ומה לי בידי אדם או על ידי קוצים וכ"כ בארבעת המינים למהדרין

שם שט

²¹ מ"ב שם י

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

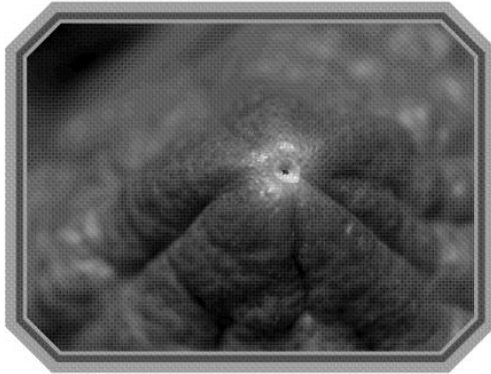
<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

במה דברים אמורים²² כשניכר ונראה שיש בו בגומא זו חסרון מגוף בשר האתרוג. אבל אם יש להסתפק שמא לא נחסר כלום מגוף בשר האתרוג, אלא שע"י דוחק הקוץ נתכווץ בשר האתרוג לצדדי הנקב, יש להכשיר²³.

ואפילו אם יש להסתפק²⁴ שמא הגיע פילוש הנקב עד חדרי הזרע, יש להכשיר, כל שאינו ברור לנו שהגיע הנקב עד חדרי הזרע²⁵.

אתרוג שיש בו נקב במקום הפיטם וספק אם מגיע לגרעינים

ולפיכך אתרוג שיש בו נקב במקום הפיטם, ונעשה ע"י יד אדם ויש ספק אם הוא מגיע לגרעינים, כשר מדין ספק ספיקא, ספק שמא הנקב לא מגיע לגרעינים, וגם אם מגיע, ישנם הסוברים שנקב מפולש הוא רק אם ניקב מצד אחד של האתרוג לצד השני. אך אם ודאי מגיע לגרעינים דינו כנקב מפולש.

אולם אם הוא נקב טבעי ולא נעשה בידי אדם הדם שודאי מגיע לחדרי הזרע, הרי זה כשר²⁶.

ומזהל או מיץ היוצא מן האתרוג ע"י לחיצה עליו אין זה בכלל חסר²⁷. אולם אם נשתנה צבעו מחמת כך, דינו כמנומר לעיל דף לה: שאם נשתנה למראה שאינו כמראה אתרוג, יהיה דינו כחזית.

חסר אינו פסול אלא ביום ראשון של החג, אבל בשאר ימים כשר²⁸, אך נכון להדר על אתרוג שלם גם בשאר ימי החג, ואף אם החסר נקלף ונחסר עד שנתגלה הלבן שבאתרוג כשר הוא ואין לפסול משום שינוי מראה שפסולו גם בשאר ימים.

ישנו פסול חסר המצוי במיוחד בפיטם, הפיטם הוא בליטה קטנה המתרוממת מחוטמו של האתרוג ונקרא בלשון ההלכה "דד". על הפיטם ישנו כמין כתר הנקרא בלשון ההלכה "שושנתא".

²² מ"ב שם יא

²³ דכל שאין ברור לנו שיש חסרון מגוף האתרוג יש לסמוך על סברא האחרונה שבארנו דכל שאין הנקב מפולש ואין בו כאיסור אף על פי שיש בו חסרון אינו פסול

²⁴ מ"ב שם

²⁵ שגם כאן יש לסמוך על דברי האומרים שאפילו אם הגיע הנקב לחדרי הזרע אינו נקרא נקב מפולש, ואינו פוסל אלא אם כן יש בו חסרון.

²⁶ ארבעת המינים למהדרין עמ' שו בשם הנר"ה קניבסקי שליט"א

²⁷ חו"א סי' קמ"ז סק"ה

²⁸ אולם דעת הפמ"ג א"א סק"ז, הי"א סי' קנ"א סעי' ג' ה' ו"ב שבחוטמו יש לפסול אך בבה"ל ד"ה שינוי ובהו"א קמו ב הכשירו חסר בחוטמו בשאר ימים

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

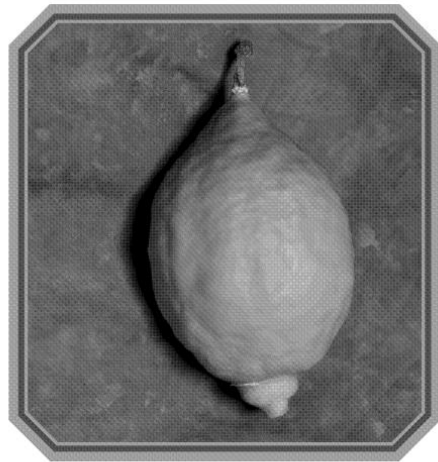
מסכת סוכה

שני סוגי פיטמים יש²⁹: **פיטם הבשרי** – מראהו כמראה אתרוג, ואם נחצה את האתרוג לשנים, וכן את הפיטם, נראה שמראה שניהם שווה, לכן דין פיטם הבשרי הוא כדין חוטם האתרוג לכל דבר, ואם יש בו נקודה אחת שחורה או לבנה, או שחסר ממנו כל שהוא פסול.

פיטם העצי – הוא פיטם הבשרי לאחר שהתייבש ונהפך לעץ, דין פיטם העצי הוא שונה מפיטם הבשרי, ואם יש בו נקודה אחת שחורה, כשר, מפני שעץ יכול להיות שחור, וכן אם חסר ממנו כל שהוא כשר, שכן אין דין חסר בעץ.

פיטם הבשרי – דינו כדין חוטם האתרוג

פיטם העצי – דינו כתר הפיטם שאין בו דין חסר, וכמו כן נקודה שחורה לא פוסלת בו

וכבר התבאר לעיל דף לה: שאתרוג שנפל ממנו הפיטם פסול, ופסולו מדין חסר, ולכן לדעת הרמ"א³⁰ פסול רק ביום הראשון ואילו בשאר ימים כשר, אולם יש לחוש לדעת האחרונים שבפיטם שנפל יש גם חיסרון של הדר, ועל כן פסול כל שבעה³¹. אך אם יש ספק האם נפל הפיטם בעוד האתרוג על העץ או שנפל אחר הקטיפה, כשר בשאר ימים³².

²⁹ מספר ארבעת המינים למהדרין עמ' שכח – שמה

³⁰ סימן תרמ"ט סעיף ה'

³¹ המשנ"ב שם בס"ק ל"ו מהמג"א

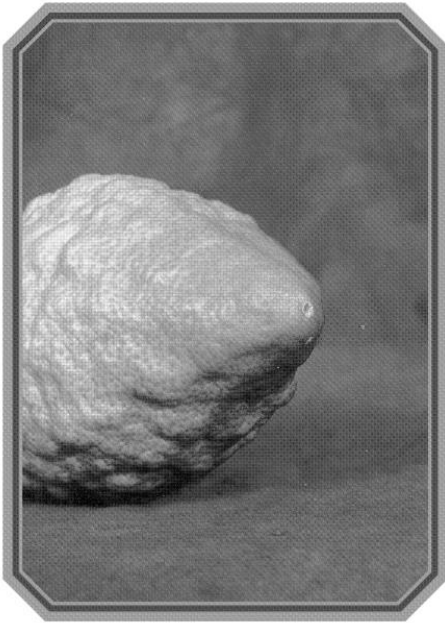
³² מאחר ויש כאן כמה ספיקות, ספק אם נפל על העץ וכשר או שמא נפל אחר הקטיפה ופסול, וגם אם נפל אחר הקטיפה לרמ"א כשר שהפסול הוא משום חסר בלבד גם לפי המג"א שסובר שהפסול הוא משום שאינו הדר, הרי יש פוסקים שמכשירים חיסרון של הדר בשאר ימים.

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

אתרוג שבחשטמו ישנה גומא מוגלדת

טבע האתרוגים שכאשר הם מתפתחים, לפעמים נוצר סדק במקום חיבורו של הפיטם לאתרוג והוא הולך ונסדק יותר לעומק בעורה עגולה עד שמגיע לנקודת האמצע, ואז הפיטם נופל. חלק מן הפיטמים נופלים בעוד שהפרי קטן מאוד, וחלק מן הפיטמים נופלים מאוחר יותר בזמן שהאתרוג נהיה כבר לפרי, באותם שנופלים מאוחר יותר בזמן שהאתרוג נהיה לפרי, חלק מן הפיטמים נופלים ממש לפני הקטיפה³³, וחלק מתייבשים בעודם על העץ ונופלים אחר הקטיפה.

ו"א³⁴ שאתרוג שנפל ממנו הפיטם לפני הקטיפה כשר אפי' אם נפל רק רגע אחד לפני הקטיפה, ויתירה מזאת גם אם נפל לאחר הקטיפה אבל התייבש כבר לפני הקטיפה דינו כנפל על העץ שכשר. וי"א³⁵ שאין האתרוג כשר אלא אם כן הפיטם נפל מהאתרוג בעוד שהאתרוג היה קטן קודם שהגיע לכלל שיעור אתרוג³⁶.

סימן לדעת אם הפיטם נפל מהאתרוג בעוד שהוא קטן כשיש באתרוג גומא³⁷.

ג. נולדו באתרוג סימני טרפה

³³ כיום ברוב האתרוגים מהזנים חזו"א, תימני, שלומאי, הפיטם נופל מהפרי בעוד שהאתרוג גדל על העץ
³⁴ מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בשם מרן החזו"א זצ"ל
³⁵ דעת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ופעמו הוא משום שהרא"ש (הובא ברמ"א סימן תרמ"ח סעיף ז') כתב שאותם אתרוגים שלא היה להם פיטם מעולם אין הם נידונים כחסרים, ולכאורה כיצור ישנם אתרוגים שאין להם פיטם, והלא כל אתרוג נידולו מתהיל עם פיטם. על כרחך שכוונת הרא"ש היא באמרו אתרוגים שאין להם פיטם היא לאותם שהפיטם נפל מהאתרוג בעוד שהיה קטן ולא הגיע לכלל שיעור אתרוג, שזה נחשב כאילו לא היה לו פיטם מעולם.
³⁶ ואע"ג שבאותו מקום הוגלד וא"כ ליכא משום חסר כמבואר לעיל, אפשר דכיון שנחסר לא רק גוף האתרוג אלא הפיטם עצמו הרי אין ההגלדה משלימה אלא רק את הדרד אך לא את הפיטם אך אם נפל קודם שהגיע לכלל שיעור אתרוג א"כ מעולם לא היה לו פיטם. וצ"ע.
³⁷ המשנ"ב בסימן תרמ"ח ס"ק ל"ב בשם המב"י ט

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

לכתחילה³⁸ אין ליטול אתרוג שקליפתו הלבנה נימוחה³⁹, אע"פ שהקליפה הירוקה והגרעינים קיימים, ואפשר להרגיש זאת במישוש היד, ובדיעבד יצא ידי חובה⁴⁰.

ד. אתרוג תפוח סרוח כבוש שלוק נושי לבן ומנומר פסול

נפלו עליו מים בתלוש ותפה, ואין צריך לומר אם נסרה שיש לו קצת ריח רע, פסול שאין זה הידור.

אתרוג המבושל פסול, וכן אם היה כבוש פסול⁴¹ שהכבוש כמבושל, ואיזהו כבוש כל שנשרה מעת לעת כלומר 24 שעות במים, או בשאר משקים ומי פירות, ואפילו בדבש שדרכו להעמיד דבר הכבוש בתוכו, אעפ"כ נפסל האתרוג משום כבוש במעת לעת, ואם כבשו בחומץ חזק שהוא חריף מאד אפילו לא שהה בתוכו אלא שעה מועטת כדי שיתן החומץ על האור וירתית, הרי זה כמבושל.

אין פסול כבוש אלא באתרוג, אך בשאר המינים אינו פוסל. ויש שחששו⁴², ולפיכך הדרו לא להשאיר שאר המינים יותר מ 24 שעות במים, אלא הוציאו והחזירו⁴³.

³⁸ שו"ע ונו"כ תרמח ד

³⁹ דבר זה נסתפק להכמי הנמרא אם יש לדמות אתרוג לריאה שאינה נפסלת מחמת חסרון שמבפנים כגון שנימוח כל בשרה מבפנים ועורתיה החיצונים קיימים וגם סמפונותיה שמבפנים הן קיימים שהיא כשרה כמ"ש ביו"ד סי' ל"ו ויש פוסקין ספק זה להקל לפי שהן סוברין שכל פסולין אלו (שאינן מחמת הידור כמו שיתבאר) אין פיסולין מן התורה אלא מדברי סופרים וכל ספק דברי סופרים להקל ויש אומרים שכל פסולין אלו הן מן התורה כמו שיתבאר ולפיכך הולכין בספק זה להחמיר ככל ספק של תורה ויש לחוש לסברא האחרונה במקום שאפשר. שולחן ערוך הרב שם יב

⁴⁰ שהרי את הדעה המכשירה הביא המחבר בסתם. וסתם וי"א הלכה כסתם.

⁴¹ והנה לא נתבאר השיעור דתפה או סרוח וכבוש ומבושל ומסתברא דשיעורו ברובו ולענין אם גם בזה בחוטמו בכל שהוא צ"ע אחרי הדמעה הוא בחוטמו משום דהחוטם הוא נראה לעינים יותר ואפשר דזהו דוקא בחזית ושאר שינוי מראה דמינכר טפי אבל לא בתפה כל שהוא וכן בהשאר לבד מנומר וצ"ע ביאור הלכה שם.

⁴² בבית יוסף ריש סימן תרמ"ה כותב בשם הרמב"ן שהדס וערבה שכבשן או שלקן לרפואה פסולים, ולדבריו הוא הדין לולב, ובפתחי תשובה (יו"ד סי' פ"ז סוסק"ט) תמה על זה שלא שמענו כבוש פסול רק באתרוג שהוא דבר מאכל אבל לא בשאר מינים, ואכן יש שהגיהו (עיין בבכור"י תרמ"ו י ובשד"ח מע' ד' מינים סי' ב' אות ב' אך בשד"ח מע' ל' כלל קמ"א אות ט"ו כותב שראה כת"י מהאור"ח ונתברר שא"א להגיה כן וכן בחיים וברכה אות ק"כ שקשה להגיה) בדברי הב"י "הדס וערבה שכבשן כשרים", אך מאידך מצינו לכמה מן האחרונים שחששו והיו מקפידים שלא יהיו ההדס והערבה והלולב כבושים עשרים וארבע שעות במים, ובשבת שבתוך החג היו מסירים את הלולב מן המים ע"י נכרי.

ואם שרויים במים למטה בגזע ומהוין למים נשאר אורך שיעור כדי לצאת בו אין חשש לכו"ע. וכן אם אינם שרויים במים ממש אלא עטופים במטלית לחה אין בזה משום כבוש

⁴³ עיין שו"ת חת"ס יו"ד סי' פ"א, ובשו"ת כת"ס סי' קכ"ב כותב להצדיק ולחזק דבריו, ומאידך בדרכי תשובה יו"ד סי' ק"ה סקמ"ז כותב "במדינותינו לא ראיתי נוהגין בחומרא זו ומעולם לא שמעתי המדקדקין במצוות

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

אתרוג המנומר פסול שאינו הדור, איזהו מנומר שיש בו כמה גוונים כגון שחור ולבן שאינו ממראה האתרוג, כמו שנתבאר לעיל דף לה: ואפילו גוון אחד בשני מקומות באתרוג הרי זה כמנומר ופסול, אף אם אין בהם אלא מיעוט האתרוג אבל אם גוון הפסול הוא במקום אחד בלבד אינו פוסל אלא אם כן יש בו רוב האתרוג או הציון, וכדין החזוית שדין שינוי מראה כדין חזוית לכל דבר.

וכבר התבאר שם שי"א⁴⁴ שאפילו אם הוא מנומר בהרבה מראות כשרות, ג"כ עכ"פ אינו בכלל הדר ופסול והטעם בכל זה משום דאינו הדר. והעיקר כסברא ראשונה.

אתרוג שמראיהו שחור אפילו מעט הרי זה פסול כמבואר לעיל דף לד:

ה. אתרוג ככדור פסול ... אף התיום

העגול ככדור אפילו יש לו פיטם י"א⁴⁵ שפסול שהרי אין עליו צורת אתרוג כלל. ולכן פסול כל שבעת הימים. וי"א⁴⁶ שאינו הדר ולכן לדעת השו"ע יהיה מותר בשאר הימים.

אם אינו עגול כל כך הפיטם מציל⁴⁷, והכל לפי ראות העין.

אתרוג עגול שיש לו בליטה קצת למעלה, אין זה עגול ככדור, וכשר גם כאשר אין לו פיטם⁴⁸

שיזוהרו בזה ומנהגם של ישראל תורה, וכ"ה בשו"ת מנח"א ח"ב סי' ס"ט ועיין בשו"ת דברי ישראל סי' ק"צ מסיים דלכתחילה ראוי ונכון לזוהר בזה, ובאורחות רבנו ח"ב עמ' רנ"ו שאף למחמירים, להושענות בהושע"ר אין לחשוש כלל ומותר לשרות הערבנות במים אף יותר ממעל"ע.

⁴⁴ הר"ן שהביא שתי הדעות ובמ"ב שם נה ועיי"ש בשע"צ שער הציון ס"ק סב ודעת הגר"א בסעיף ט"ז להקל. ומדצייר השולחן ערוך שם דינו בגוונין הפסולין, משמע לכאורה דסבירא לה כן לדינא, ולמעשה צריך עיון. ועיין בספר בכורי יעקב.

⁴⁵ שו"ע הרב שם כה

⁴⁶ שער הציון שם ס"ק סה שכתב על דברי שו"ע הרב מלשון זה משמע לכאורה דלא הוי בכלל אתרוג, ואם כן הוא פסול בכל הימים, אבל לעניות דעתי אפשר לומר דהטעם הוא משום שאינו הדר, ולפי זה להרמב"ם וסיעתו כשר בשאר יומי, דבודאי לא גרע דבר זה מנדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת, ומוכח מהרמב"ם פרק ח מהלכות לולב הלכה ח' וט' דכשר בשאר יומי, עיין שם.

⁴⁷ ארבעת המינים למהדרין עמ' תעז ועיי"ש שדעת הגר"נ קרליץ ז"ל שבכל מקרה הפיטם מציל.

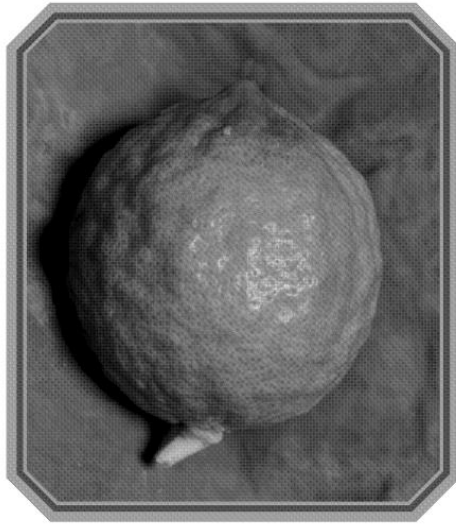
⁴⁸ שם תפ

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

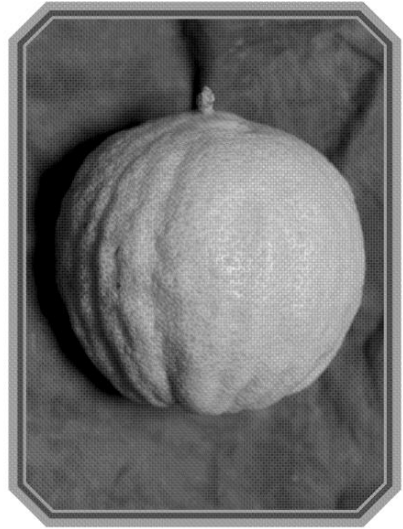
<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

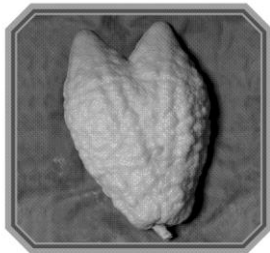
מסכת סוכה

אתרוג שאינו נעיל כ"כ, ויש לו בליטה קצת למעלה - כשר

אתרוג נעיל ככדור שיש לו פיטם לדעת הגר"ח קניבסקי פסול, ולדעת הגר"י קרלין כשר

אתרוג תמים

"אתרוג התיום" כלומר שני אתרוגים שגדלו כשהם מחוברים למטה ליד העוקץ כתאומים וחלוקים בחלקם העליון יש מכשירים⁴⁹. ויש פוסלים⁵⁰. ועל בן לכתחילה יש לפוסלם, ובשעת הדחק יש להכשיר⁵¹.

אתרוג משונה כשר אמנם יש בזה חסרון "של זה אלי ואנוהו". אולם ראוי להחמיר שלא ליטול אתרוג שגידולו כמין קדרה, פירוש שאינו מתקצר במקום הפיטם כדרך שאר אתרוגים, אלא מקום העוקץ ומקום הפיטם שווה בעוביים לעובי של כל האתרוג, ואם נטל יצא ידי חובה אך אם יש בחוטמו פיטם, הפיטם מצילו, וכשר לכתחילה לברכה.

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שם כ

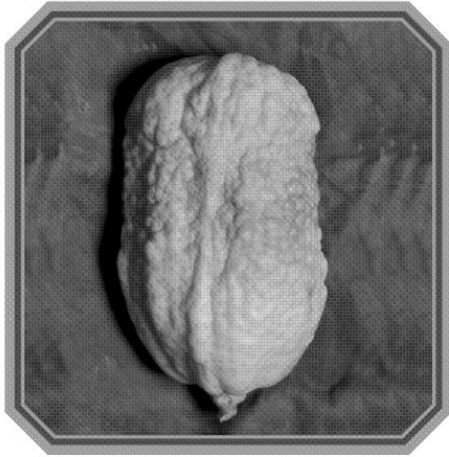
⁵⁰ עיין בב"י שהסמ"ג פסלו וכן הרוקח ורבנו ירוחם וראב"ן

⁵¹ מ"ב שם סג

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

אתרוג שגודולו כקדרה - וראוי שלא ליטלו

ז. אתרוג הבוסר ... מכשירין

כבר התבאר בדף לד: שאתרוג אם יש בו כביצה הרי הוא כשר אף על פי שהוא בוסר, ובלבד שלא יהא ירוק ככרתי כנזכר אלא שמראיהו מתחיל להצהיב, ואף שלא נגמר גידולו שהיה גדול יותר אם לא היו קוצצים אותו, מ"מ כיון שיש הרבה אתרוגים שאינן גדילין יותר ממנו הרי זה פרי חשוב ונקרא גמר פרי.

ושיעור כביצה, לדעת החזו"א הוא 99.5 סמ"ק ולדעת הגר"ח נאה זצ"ל הוא 57.6 סמ"ק.

ז. נושי כשר... הא לן זהא להו

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

מה שהתבאר שאתרוג שמראיהו שחור אפילו מעט הרי זה פסול כמבואר לעיל דף לד: זהו באתרוג הגדל בארצות שהאתרוגים הגדלין שם הן ירוקים או צהובים. אבל במקומות שהאתרוגים הגדלין שם הן שחורין מעט כשרים,

אתרוג שעשוי כמין אצבעות - פסול

שזהו דרך בריאתן וגידולן באותו מקום, ואין זה שינוי כלל. אבל אתרוג השחור ביותר כשחרות בני אדם הכושים אפילו הגדל בארץ כוש פסול לפי שאין זה הדור כלל.

בשו"ת זבתי צדק סימן ל"ז הכשיר אתרוג שגדל כמין אצבעות, והוא מפני שכך היו גדלים האתרוגים שלהם, אך אנו שאיננו רגילים באתרוגים כאלו, יש לפסול.

דף לו:

ח. גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת פסול ... אבל

בברייתו כשר ... דעבידא דפי דפי

אתרוג שגדלו בדפוס⁵² דהיינו ששמו את האתרוג בעודו קטן בתבנית וגדל לפי התבנית, כשהוא עדיין מחובר לאילן אם כתוצאה מכך צורתו השתנתה מצורת אתרוג רגיל, ונעשה כמין בריה אחרת פסול,

אך אם צורתו היא כאתרוג רגיל, אף על פי שאינו דומה לו ממש אפי' עשאו דפיין דפיין, דהיינו כגלגל ריחים של מים כשר.

ט. אתרוג שנקבוהו עכברים ... אין זה הדר ... שאני

עכברים דמאיסי ... כאן ביום טוב ראשון כאן ביום טוב

שני

⁵² שו"ע ונו"כ שם יט

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

כמו שנתבאר בדפים הקודמים בפסולי אתרוג יש בהן שהם פסולים משום שאינן הדר⁵³, ויש משום שהם בכלל חסר⁵⁴ שהוא חסרון בלקיחה תמה, דעת הרמב"ם בכולם להכשיר מיום ראשון ואילך וכך דעת המחבר⁵⁵, אך דעת הרא"ש וסייעתו שדברים שטעמם משום שאינן הדר יש להחמיר בזה דבעינין הדר בכל ז' ימים משום הידור מצוה וכך סתם הרמ"א.

דעת המחבר בשו"ע⁵⁶ שכל הפסולין מפני מומין או משום הדר⁵⁷ או מפני גזל וגניבה, אינן אלא ביום טוב הראשון בלבד. אבל בשאר ימים, הכל כשר אולם אין לברך שבועה בדרך ניאין ה'⁵⁸. ודעת הרמ"א לפסול בגזול כל ז' ימים⁵⁹, אך חסר⁶⁰ וניטל פטמתו או עוקצו, שדינו כחסר, כשר⁶¹ מיום ראשון ואילך. ודעת המג"א הניטל הפטמא הוא משום הדר ואין להקל בניטל הפיטמא כל ז'. ולהלכה יש לחוש לדעתו⁶².

אולם אם נקבחו עכברים לא יטלנו אף בשאר הימים, משום מאוס, עד שיסיר ניקור העכברים.

⁵³ עלתה עליו חזוית, שינוי מראה, מנומר, יבש

⁵⁴ כגון חסר, ניקב, נקלף ונסדק

⁵⁵ מ"ב מח

⁵⁶ שו"ע ונו"כ תרמט ה

⁵⁷ ולכן לדעת המחבר חזוית מנומר יבש כשרים גם בשאר ימים. מ"ב מח

⁵⁸ מ"ב שם לא

⁵⁹ משום שהוא מצוה הבאה בעבירה וכמו שנתבאר דף ל.

⁶⁰ לכו"ע דיום א' דאורייתא בגבולין ושאר הימים דרבנן זכר למקדש הלבך עיקר הלקיחה כגון ד' מינים שבלולב ולקיחה לכל אחד ואחד בפני עצמו (ולא שיטול אחד בשביל כולם) תקון גם בשאר יומי כעין דאורייתא אבל בחסר לא תקון וכן בשאול.

⁶¹ כתב הר"ן דוקא בנשתייר רובו דשמו עליו הא לא"ה לאו אתרוג מקרי ואתרוג אמר רחמנא ולא חצי אתרוג אבל בפסקי מהרא"י משמע דאפילו לא נשאר בו אלא מיעוטו סגי ביום שני ובלבד שיהא נשאר שיעור ביצה. מ"ב שם מנ

⁶² ומ"מ אם א"א למצוא אחר יש לסמוך על המקילין דבלא"ה רוב הפוסקים סוברין כהרמב"ם דאף אותן שפסולין משום הדר כשר בשאר יומי ויוכל לברך ג"כ ויש שמפקפקין לענין ברכה, אכן אם יצטרף עוד ספק בזה אם נטלה פיטמתו בודאי יוכל לברך בשאר יומי. מ"ב שם לו

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

יבש ומנומר וכן חזוית פסול כל שבעת ימים 63, ואף אם חתך היבשות או הנמור או החזוית פסול כל שבעה, על אף שחסר אינו פוסל הואיל ובא מכח פסול 64.

והעושים שני י"ט, פסולי ראשון נוטלין בשני, אבל ברוכי לא מברכינן.

י. הדרכה מעשית בקניית אתרוג

בראשית לפני שבדקים את האתרוג יש לוודא שהאתרוג מוחזק על פי רב שיודע בבירור שהזן של אתרוג זה הוא בחזקת שאינו מורכב

שיעור האתרוג

כדאי לקחת אתרוג שמשקלו לפחות 110 גרם, כדי שגם אם יצטמק לא ירד מתחת לשיעור.

צבע האתרוג

עדיפות לצהוב, ואתרוג ירוק כשר, וזה כולל את כל סוגי הירוק מפני שכל סוגי הירקות חוזרים למראה אתרוג.

לאחר מכן יש לבדוק את האתרוג בנושאים הבאים:

א. נקודות שחורות, ב. נקודות חומות, ג. חסר, ד. בלעטלי"ך, ה. פיטם, ו. עוקץ, ז. עגול, ח. קדרה.

נקודות שחורות

⁶³ ובשעת הדחק יש לסמוך להקל בחזוית בשאר ימים כיון דבשאר ימים אין חיוב נמילה אלא מדרבנן כ"כ ט"ז ואליה רבה, והם לא הזכירו שעת הדחק, רק סתמא דיש לסמוך בזה על הרמב"ם וסיעתו וכמו שסתם המחבר, אבל הגר"ז וחיי אדם הזכירו רק שעת הדחק, ומעמם, משום דהמגן אברהם בסימן תרמ"ה ותרמ"ו כתב, דבהדר פסול כל שבעה לכן לא רצו לסמוך להקל רק בשעת הדחק, ועיין בפרי מגדים שכתב דיוכל לברך גם כן, ועיין שם עוד שמצדד דאין להקל רק בחזוית משום דיש דעות בחזוית אי פסולו משום חסר או משום הדר, והוי ספק ספיקא, דשמא משום חסר, ואם תרצה לומר משום הדר שמא הלכה כהרמב"ם, אבל בשארי דברים שהם בודאי משום הדר אין להקל בשאר יומי, ומלשון הגר"ז וחיי אדם מוכח דסמכו בשעת הדחק להקל אף בהדר וכן משמע ממהצית השקל דהט"ז מיקל גם בשארי דברים שהם משום הדר, לבד ביבש יש מחמירין משום לא המתים יהללו יה, וצריך עיון. שער הציון שם ס"ק נג

⁶⁴ עיין בבאור הגר"א שמצדד לומר דלפי מה שפסק המחבר לעיל בסימן תרמ"ח סי"ד דאם עלתה בו חזוית או שהוא מנומר וקלפו אם חוזר למראה האתרוג כשר, מוכח דפליג ע"ז. וכן מצדד המאמר מרדכי במסקנתו עי"ש וע"כ מצדד המאמר מרדכי דיש לדון להקל בחתך היבשות או הנימור בשאר יומי מאחר דסתם המחבר כדעת הרמב"ם וסיעתו דכל הפסולין משום מומין דכולל בזה בין שהפסול משום חסר או משום הדר כשר ביום טוב ב' וכולל בזה אף יבש או מנומר דטעמם משום הדר] אף בלא חתך עכ"פ אין לנו להחמיר בחתך. ובמקום הדחק בודאי יש לסמוך ע"ז. מ"ב שם לה

הצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

אפילו נקודה שחורה אחת אם היא בחוטם האתרוג פוסלת. חוטם הוא המקום שבו האתרוג מתחיל להשתפע, אמנם אין נקודה זו פוסלת רק כאשר נראית לעין בראיה שטחית במרחק של 35 ס"מ.

אם הנקודה השחורה נמצאת על דד הפיטם האתרוג פסול, אבל אם נמצאת על כתר הפיטם – השושנתא, או על ההגלדה של מקום הפיטם, או מסביב העוקץ, או על העוקץ אינה פוסלת.

ובחלקו התחתון של האתרוג יש להמנע מלקחת אם יש שתי נקודות, ויש מרקום להקל אם שניהם זו מעל זו.

נקודות חומות

כל סוגי הנקודות החומות כשרות פרט לנקודה שחורה שנוצרה כתוצאה מקילוף באתרוג שנהפך לעבע חום, אולם ככל שיש פחות נקודות וכתמים חומים באתרוג, האתרוג הוא יותר מהודר שכן יש בו יותר את הבחינה של "זה אלי ואנוהו".

חסר

חסר שפסול הוא כל שנראה "לעין כלי" שחסר, ואפי' אם יודע שלא חסר כלום, אם נראה מראה חסר דינו כחסר, אבל אם גם המראה שנראה הוא ספק חסר, הרי זה כשר מדין ספק ספיקא.

בלעטל"ך

כל סוגי הבלעטל"ך כשרים, פרט לאותם שהם גבוהים ומורגשים במישוש היד שדינם כדין נקודה שחורה, אבל אם הם נמצאים על דד הפיטם, כשרים ואפי' אם הם גבוהים, אולם כל בלטע"ל נוסף מוריד את דרגת ה"זה אלי ואנוהו".

פיטם

פיטם שנפל לאחר קטיפת האתרוג פסול גם בשאר הימים.

עוקץ

עוקץ שנפל מהאתרוג ולא נשאר ממנו כלום פסול מדין חסר.

עגול

אתרוג עגול ככדור פסול אבל אם יש לו פיטם וקצת גובה כשר.

גם אם אין לו פיטם אך יש לו בראשו חוד קטן כשר.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

קדרה

אתרוג שעורתו כקדירה לכתחילה אין ליטלו ואם נטל יצא ידי"ח ואם יש לו פיטם, לכתחילה כשר.

גידול

הידור הור לקחת אתרוג ישר שחוטמו כנגד עוקצו, והוא רחב למטה והולך וצר כלפי ראשו כמגדל, ויש בו מעט בליטות אך לא גסות מדאי, ומראיתו יפה לעיניים, ועדיף לקחת אתרוג שגידולו יפה מלקחת אתרוג נקי.

דברים שפוסלים משון 'לקיחה תמה' חומרתו שפוסל בכל שהוא בכל שטח האתרוג ולא דווקא בחוטמו אך אינו פוסל אלא ביום ראשון דחג. והפסולים משום 'הדר' חומרתו שפוסל בכל ז' ימי החג, וקולתו שאין פוסל בכל שהוא אלא בחוטם האתרוג אבל בשיפוע התחתון של האתרוג אינו פוסל אא"כ הוא בב' וג' מקומות או ברוב שטחו של האתרוג.

ויש לחשוש שגם אלו הפסולים מטעם 'לקיחה תמה' אם החסרון בחוטם האתרוג יש בו גם משום חסרון ב'הדר' ופסול כל ז' ימים בכל שהוא